

TITLE

1. पंचलक्षणीटीका।
2. अवयवमूल।
3. पंचलक्षणी।

[illegible]యూల మూ||అ
[illegible]యువం౧

శ్రీగణాధిపతయే నమః। కేవలాన్వయ్యాదిహేతుకానుమాననిరూపణానంతరం న్యాయాదినిరూపణే అసంగతత్వశంకాం నిరాసార్థం సంగ
తిం ప్రదర్శయతి శిష్యావధానాయ ప్రతిజ్ఞానీతేత్యత్ర [illegible] ఇత్యాది తత్తాత్పర్యం నిరూపితమనుమానం కేవలాన్వయ్యాదిహేతుకానుమానం పరార్థం
ర విచారవిషయతయా అర్థసాధకం న్యాయసాధ్యం న్యాయప్రయోజ్యం ఇత్యనంతరం ప్రయోజకత్వసంగత్యేతి పూరణీయం తథా చ పూర్వప్రతి
షితం పరార్థానుమానం న్యాయాదిసాధ్యం వింతి ప్రయోజకత్వసంగత్యా న్యాయాదంతరం నిరూప్యం ఇతి నిరూప్యం ఇత్యంతస్యార్థః
తత్ర న్యాయస్తదవయవాదిషు ముఖ్యః సమస్తరూపోపపన్నత్వాదిసమస్తరూపోపపన్నం అసత్ప్రతిపక్షితత్వాబాధితత్వపక్షసత్త్వసపక్షసత్త్వ
విపక్షావృత్తిత్వాత్మకపంచవిశేషణవిశిష్టం తథా చ తథావిధపంచవిశేషణవిశిష్టలింగజ్ఞానజనక[illegible]ం వాక్యం న్యాయ ఇత్యర్థః। [illegible]
[illegible] ఇతి నిరుక్తపంచవిశేషణవిశిష్టో హేతురితి వాక్యే ఇత్యర్థః। కిం త్వత్రాది అనుమితిచరమకారణలింగపరామర్శః అసత్ప్రతిపక్షితత్వా
ప ప[illegible] విశేషణవిశిష్టహేతుజ్ఞానం తత్ప్రయోజక[illegible]భూతం [illegible] జ్ఞానం తజ్జనకవాక్యత్వం న్యాయత్వమిత్యర్థః। అత్ర ప్రతిజ్ఞాదివా
క్యేషు చ శబ్దబోధవాదాయ ప్రతిజ్ఞాదిపంచకవాక్యరూపన్యాయే లక్షణం సంగమయతి ప్రతిజ్ఞాదితి ఏకవాక్యతయా విశిష్టవిష
యుక్తైకాన్వయబోధతాత్పర్యార్థకతయా న్యాయార్థవిశిష్టజ్ఞానం ప్రతిజ్ఞాదివాక్యపంచకస్య పరస్పరవిశిష్టార్థస్య విషయకం జ్ఞానం
జనేతి తాదృశవిశిష్టార్థవిషయకజ్ఞానజనకేత్యర్థః విశిష్టవైశిష్ట్యావగాహిజ్ఞానం తరమతిపక్షవృత్తిత్వాదివిశేషణజ్ఞానాత్ శబ్దస్వ
స్వరూపపరామర్శానంతరమిత్యర్థః ఉక్తాప్యతే సంపాద్యతే తేనేతి తథావిధకారణేన చేత్యర్థః చరమపరామర్శ ఇతి అసత్ప్రతిపక్షితత్వాది
విశేషణవిశిష్టలింగజ్ఞానమిత్యర్థః తథా చానయోః న్యాయాత్ తథావిధపరామర్శప్రయోజకశాబ్దజ్ఞానజనకత్వసత్త్వాల్లక్ష
లక్షణాసమన్వయ ఇతి భావః। నను ప్రతిజ్ఞాహేత్వోస్తు ఏకం పదాననుషంగ[illegible]కల్పే ఉపనయనిగమనయోస్తు పరస్పరాకాం
న్విత విశిష్టార్థవిషయకశాబ్దబో[illegible] జనకత్వసంభవేపి ప్రతిజ్ఞాహేత్వవయవాదేర్నైతరాకాంక్షయా అర్థేన సహాన్వయబో
ధజనకత్వః ంత్వశాభావాత్ అన్యథా ప్రతిజ్ఞానిగమనాదేరపి ఏకవాక్యతయా ఏకాన్వయబుద్ధిజనకత్వాపత్తేః తాత్పర్యార్థ

[illegible]

నాంయూ అవిశిష్టత్వాత్ తథాచ ప్రతిజ్ఞాదివాక్యపంచకజన్యప్రకారస్యంశయో బోధ ఏవాసిద్ధః కథం తత్రాపి లక్షణగమనం స్యాదిత్యత ఆహ
కారణంతాన లింగాలయునాదిప్రతిజ్ఞాదితొల్వారు దాహరణాదినసహాస్యంశయబోధజనకత్వేకంబాధకం తాత్పర్యాభావం త్రస్యాపి
పక్షపరిచ్ఛేద్యత్వేన తథా స్యాత్తుము శక్యత్వాత్ తత్సదత తథాసతి నిగమనేన సహైకవాక్యతయా ప్రతిజ్ఞాదినసహంశయబోధ నార్థ
ప్రసంగః తాత్పర్యకల్పనాంయూ అవిశిష్టత్వాదిత్యవాచ్యం తంతయోరేకవాక్యత్వం తయోర్బోధజననే తాత్పర్యాభావేపి తాత్పర్యగ్రహమేణాతథా
౨౦ల వ్యయోధాపత్తేః భవతామపి మతే పక్షవత్వాత్ అంయదివత్ తత్ర తాత్పర్యగ్రహమానస్యుపగమేన తథాపత్తి వారణా తత్తాము వ్యతే విగమ
నాం తత్ర తిజ్ఞాద్యవ్యవహితోత్తరత్వాదిరూపానుపూర్వ్యగ్రహమానభ్యుపగమేన తథాపత్తివారణ ఇత్యం శక్యత్వాతీత తథాచ ప్రతిజ్ఞావ్యవహి
తోత్తరహేత్వవయవాంవ్యవహితోత్తరోదాహరణావ్యవహితోత్తరోపనయావ్యవహితోత్తరత్వరూపానుపూర్వ్య విష
యకనిగమనవిశిష్టశబ్దజ్ఞానాత్ తథావిధవిశిష్టార్థవిషయకాన్వయబోధతాత్పర్యజ్ఞానసహకృతాత్ తథావిశిష్టార్థవిషయ
కాన్వయబోధోత్పత్తౌ బాధకాభావే సాకాంక్షానుపపత్తేరభావాత్ అథ ఉదాహరణాఘటకవ్యాప్తప్రధమ...న సమూహాలంబన ౦౬౦
౯౦ల ప్రస్తావస్తత తథావిధద్వితీయ...ఘటితస్యమహానసభిన్నముపనయ ప్రస్తావతత తథా చోదాహరణవాక్యార్థధూమవన్మహానసం వహ్నిమత్ తత్ర
ధూమవన్మహానసభిన్నం వహ్నిమ దిత్యన్వయబోధః ఏవం చోదాహరణార్థానాం మహానసత్వవిశిష్టాన్వయబోధాదులక్షణం సుతరా
మితరా...వయవార్థేన సహ తదర్థానాం తత్ర చేన్న ఉదాహరణఘటకధూమ...ధదన్వయస్య వ్యాప్తి వాక్యస్య చ వహ్నిపదనిష్ఠ ౦౬౪
ముఖ్యాపకవహ్నిబోధతాత్పర్యకత్వగ్రాహకత్వేన తదర్థానాముదాహరణార్థఘటకతయా ఉదాహరణవాక్యార్థ ధూమవ్యాపకవహ్ని
సంబంధిధూమవత్ ఇతరావయవా...ర్థేన సహాన్వయబోధకాభావేనానుపపత్త్యభావాత్...తథాపి ప్రత్యేకావయవజన్యాంతరాకాం
క్షాబోధస్యాపి తథావిధవిశేషణజ్ఞానాత్ శబ్దవాక్యార్థవిషయకబోధజనకత్వేనానుమితి చరమకారణప్రయోజ
n...[illegible] కతయాంత మాదాయ ప్రత్యేక

మూ॥ మా॥ ౭౪ వాక్యే అతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం ధూమజ్ఞానజ్ఞాప్యవహ్నిసంబంధి పర్వతాభిన్నధూమవ్యాపకవహ్నిసంబంధి ధూమవదభిన్నవహ్నివ్యాప్యధూమవదభి
న్నపర్వతవిశేష్యకవహ్నివ్యాప్యధూమజ్ఞానజ్ఞాప్యవహ్నిసంబంధిప్రభేదవిషయకశాబ్దబుద్ధిత్వావచ్ఛిన్నకార్యతానిరూపితకారణతావచ్ఛేదకీ
భూతానుపూర్వీఘటకప్రతిజ్ఞాదివాక్యపంచకవృత్తిపంచత్వసంఖ్యాపర్యాప్త్యధికరణస్య తథావిధదినకరవాక్యాంతర్గతస్య వివక్షితత్వాదత్ర తథావిధా
నుపూర్వీఘటకత్వవిశేషణోపాదానాన్న వ్యర్థత్వమిత్యపరితోషాత్ప్రతిజ్ఞాదివాక్యపంచకేతి వ్యాప్తింహి సాధ్యసాధనభేదేన భిన్నత్వాన్న్యాయలక్షణానాం
లక్షణానామపి భిన్నతయా నావ్యాప్తిశంకావకాశ ఇతి పరమరహస్యం ॥ న్యాయావయవలక్షణమాహ [illegible] నుమితిహేత్వాదిత్యత్ర శాబ్దజ్ఞా
నజనకవాక్యత్వమాత్రముదాహరణవాక్యేతి వ్యాప్తమతస్తథావిధప్రయోజకశాబ్దజ్ఞానజనకతాంతం న్యా[illegible]యాంతర్గతార్థకం తథా న్యా
యాంతర్గతత్వే సతి శాబ్దజ్ఞానజనకవాక్యత్వం న్యాయావయవత్వమితి న్యాయావయవలక్షణం వాక్యార్థః [illegible] స్వైవం సతి ప్రతిజ్ఞాద్యేకదేశ
వచ్ఛిన్నమదాన్యకాలావతివ్యాప్తిరితి వాచ్యం ప్రతిజ్ఞాదిజన్యతత్తదర్థవిషయకసమూహాలంబనాత్మకశాబ్దజ్ఞాననిష్ఠప్రతిజ్ఞాదిజన్యతావచ్ఛేదక
ధర్మావచ్ఛిన్నపంచజన్యతాన్యతమజన్యతానిరూపితకారణతావచ్ఛేదకతాపర్యాప్త్యధికరణానుపూర్వీకత్వస్య శాబ్దబోధజనకత్వే సతి నవివక్షిత
వచ్ఛిన్నమవశ్యం ధార్మికనిష్ఠానుపూర్వీ తథావిధపర్యాప్త్యధికరణత్వాభావాన్న తత్రాతివ్యాప్తిరితి [illegible] దసదా[illegible]వః పూర్వాపరాత్వాదిత్యాదిప్ర
తిజ్ఞాఘటకభూతశివః పూర్వ ఇతి భాగే అతివ్యాప్తిః తథాపి ప్రకృతప్రతిజ్ఞాజన్యతావచ్ఛేదకధర్మావచ్ఛిన్ననిరూపితజనకతావచ్ఛేదకాను
పూర్వీకత్వాదితి వాచ్యం [illegible] ఘటితవాక్యే ప్రతిపన్నసావర్ణ్యేపి తథావిధానుపూర్వీకత్వం తత్త్వమితి లక్షణకరణే తు పరామర్శజనకం వా
భూ॥ క్యం న్యాయః తథావిధవాక్యఘటక[illegible]తం వాక్యం న్యాయావయవ ఇతి సర్వత్ర న్యాయతదవయవలక్షణయోః పెత్వాదివమాహు[illegible] తఏవేతి
తస్సర్వత్ర న్యాయతదవయవలక్షణయోపిక్షాతే ఏవేత్యర్థః [redacted] వహ్నివ్యాప్యధూమవానయమితి వాక్యే ఇతి తథావిధధూ
మవాన్ అయం పర్వతః ఇత్యాకారకయోరధజనకతథాయాయమితి వాక్యే ఇత్యర్థః [illegible] తదవయవ ఇతి తదవాక్యఘటకభూతతథాపదేత్యర్థః న్యాయ

తదవయవలక్షణేతి యథార్థం శబ్దేనాన్వయః అన్యత్రాతివ్యాప్తిః అసంగతైవ నామార్థయోరభేదాన్వయస్య వ్యుత్పన్నత్వాత్ ఇతరయా తథావిధవాక్యే
సవహ్నివ్యాప్తివిశిష్టధూమసంబంధవ్యాప్తిమాన్పర్వత ఇతి బోధజనకేన వ్యాప్తివిశిష్టహేతువిశిష్టపక్షావగాహిపరామర్శజనకాదిత్యుత లింగాత్
తితాదృశవాక్యేనేత్యర్థః తదవయవేనేతి తాదృశవాక్యఘటకేత్యర్థః తత్తథాపదేనచేత్యర్థః పరామర్శజనకస్యేతి విశేషణజ్ఞానాది
విధయా పరామర్శజనకస్యేత్యర్థః జ్ఞానాదితి జననేబాధకాభావాదిత్యర్థః అయంభావః ధూమాలోకేన ఘటే చంద్ర ఇవ ముఖ
మిత్యాదౌ నఞర్థే అభావే ప్రతియోగితాసంబంధేన ఘటస్య ఇవపదార్థసాదృశ్యైకదేశే చంద్రస్యాన్వయానుభవాత్ అన్వయని
పాతాతిరిక్తనామార్థయోరేవ భేదాన్వయస్య వ్యుత్పన్నత్వేన తయాత్ర కృతస్థలే అన్వయ తథాపదార్థస్య వ్యాప్తివిశిష్టధూమస్య
పర్వతత్వే విశిష్టే సంయోగాదిసంబంధేనాన్వయే బాధకాభావ ఇతి తథావిధజ్ఞానస్య పర్వతత్వధర్మితావచ్ఛేదకవహ్నివిధేయకాను
మితిజనకత్వాన్న పరామర్శత్వవ్యాఘాత ఇతి ద్యోతయితుం న్యాయావయవస్య పరిభాష్యత్వమంగీకుర్వతాం మతమాహ
త్వేతి సంక్షేపత ఇతి లాఘవాదిత్యర్థః పరామర్శప్రయోజకవాక్యత్వస్య న్యాయపదశక్యతావచ్ఛేదకత్వే ఇతి శేషః నన్వేవంస
తి పూర్వోక్తోపనయే అతివ్యాప్తిరిత్యత ఆహ పరామర్శేత్యాదివిశేష్యాభావాదితి ప్రతిజ్ఞాదివాక్యపంచకాపేక్షయా విశేష
భావాదిత్యర్థః నన్వేవం తథాప్యయమితి శబ్దోపస్థితేత్యర్థః తథాచ తస్యాపి లక్ష్యత్వాన్న తత్రాతివ్యాప్తిరితి భావః తథాయామితి
ల్పవిచారే ఇత్యర్థః ఆకాంక్షాక్రమేణేతి జిజ్ఞాసాక్రమేణేత్యర్థః అభిధానమితి న్యాయప్రయోగ ఇత్యర్థః విశిష్టవైశిష్ట్య ఇత్యాదివహ్ని
వ్యాప్తివిశిష్టధూమాదివైశిష్ట్యబోధే జిజ్ఞాసానాస్తీత్యర్థః తదభిధాన ఇతి ప్రథమమితస్యానుషంగః తథాచ ప్రథమం తథా
యమితి వాక్యప్రయోగే కృత ఇత్యర్థః నిరుపాదితి అర్థాంతరాత్మకనిగ్రహస్థానప్రసంగాదిత్యర్థః తథాచ న్యాయస్య ప్రథమంతో

శ్రీ

వూ॥ పు॥ అ౧౯॥

నసఱ

వాదివాక్యత్వనియమాన్న్యాయత్వం తత్ర తత్త్వస్య ప్రథమతో నిరాకాంక్షితస్యాపి తథాత్వాయమితి వాక్యస్య ప్రథమతో౽భిధానమర్థాం
రత్వమితి అర్థాంతరప్రసంగ ఇతి భావః [illegible] నియమాత్ ప్రాగ్ తత్స్థలే అజిజ్ఞాసితాభిధానమర్థాంతరం ప్రకృతస్థలే తు ఉపదర్శి
త నియమసత్త్వాన్న ప్రథమం తదభిధానేఽర్థాంతరప్రసంగ ఇత్యత ఆహ [illegible] న్యాయేతి నియమసత్త్వే అజిజ్ఞాసితాభిధానస్యార్థాంత
రత్వాభావాదిత్యర్థః చక్షురాదేః శబ్దేత్యాది న్యాయలక్షణే వాక్యత్వనివేశే గౌరవాత్ పరామర్శప్రయోజకత్వమేవ న్యాయత్వమిత్యా
పేత్య చక్షురాదేరపి న్యాయత్వం కిం నాభ్యుపేయత ఇతి భావః [illegible] కాంక్షావిరహస్థలే ఏవేతి నియమసత్త్వేత్యత్ర అత్రాపి జిజ్ఞాస
విరహః ప్రథమాభిధానే అర్థాంతరత్వసంపాదక ఇత్యర్థః [illegible] యది చ నియమాసత్త్వ ఇత్యనివేశ్య సామాన్యతో౽జిజ్ఞాసిత
భిధానమర్థాంతరం లాఘవాత్ తథా చ చక్షురాదిసాధారణన్యాయలక్షణే ఉక్తనియమఫలాకాంక్షితస్య చక్షుషో౽భిధా
నే అర్థాంతరప్రసంగ ఇతి న తత్సాధారణం న్యాయలక్షణమితి విభావ్యతే తదా వాక్యత్వఘటితమేవ ప్రదర్శితన్యాయలక్షణే ప్రా
యోక్తార్థాంతరదోషోద్ధార ఇతి భావః [illegible] తత్ప్రతిజ్ఞాదిపంచావయవజన్యశాబ్దబోధే ఏకాంక్షామపేత్య తథాత్వే విజాతీయశా
బ్దజ్ఞానజనకవాక్యత్వం న్యాయత్వమితి న్యాయలక్షణం ఏవం ప్రతిజ్ఞాదిప్రత్యేకావయవజన్యప్రత్యేకశాబ్దబోధేషు తద్విలక్షణావికాంక్ష
త్రిమపేత్య తథావిధవిజాతీయశాబ్దజ్ఞానజనకత్వం న్యాయావయవత్వమితి న్యాయావయవలక్షణం వదంతి తన్న తమపస్య
తి [illegible] స్యత్వే విజాతీయమితి ప్రతిజ్ఞాదిపంచావయవజన్యమహావాక్యార్థబోధవ్యావృత్తవైజాత్యాప్రాయమిత్యర్థః జనకత్వం తా
దృశవిజాతీయశాబ్దజ్ఞానజనకత్వం తల్లక్షణమితి న్యాయావయవలక్షణమిత్యర్థః జ్ఞానవిశేషేతి విజాతీయశాబ్దజ్ఞానే ఇత్యర్థః [illegible] జ్ఞానేతి
విజాతీయశాబ్దజ్ఞానే ఇత్యర్థః [illegible] నిరూప్యమితి దురుపపన్నమిత్యర్థః తథా చ జనకతావచ్ఛేదకఘటితస్య సన్నిధానసిద్ధ [illegible] పూర్వవర్తితాయా నియమ
ఘటకధర్మవత్త్వరూపతజ్జనకత్వస్య తత్తద్వ్యాపకతా [illegible] ధావిధజనకత్వజ్ఞానస్య తజ్జనకతావచ్ఛేదకరూపాసంభవేనాసంభవ ఇతి భావః

తేతి అత్రాయం భావః ఇత్యర్థః తత్తత్ప్రకారేతి తత్స్వవృత్తి ఏవకారేణాభిప్రేతమేవేణంతిలాఘ్యః తథాచ తాదృశధర్మస్య ప్రకార ఏవ విశిష్టాంతేయం తస్యా ల్లక్షణ
ఘటనకత్వస్య లక్షణత్వసంభవాదిత్యర్థః ప్రకృతే తు తాదృశధర్మాభావాదుపదర్శితస్య లక్షణత్వాసంభవ ఇతి భావః పూర్వం విశేష ఏవ
తాదృశధర్మరూపేతి తివారాద్యం అత్ర సంపూర్ణవిశేషస్య పర్యాప్తత్వావచ్ఛేదకాన్ పర్యవసితాం సాధ్యానీతి సాధ్యప్రతియోగ్యాదిసాధారణస్య
గతత్వస్య సంభవేన తద్ఘటితత్వసంభవాదితి నను ఘటనకత్వం న ఘటనకతావచ్ఛేదకధర్మస్య తం త్రిపితు అత్రిరిక్తే తథాచ ఘటకతావచ్ఛేదకం వి
నాపి తద్ఘటనకత్వే తాదృశఘటనకత్వాదిరూపేణ వా బాధకాభావాత్ పదర్శితస్య లక్షణత్వాసంభవ ఇత్యత ఆహ అస్యైతి తదనుగతఘటనకతా
వచ్ఛేదకం వినాపి తన్నిష్ఠప్రకారతానిరూపకార ఇత్యర్థః ఇత్యాదిసంకరప్రసంగ ఇతి తుల్యయుక్త్యా ఏకవృత్తిరూపకతాభాయ సాధారణస్య పత్రితాతివిశేష
స్య నిరూపకారాపత్త్యా తద్యాదాయ ఘటత్వపటత్వాదిజాతీనాం సాంకర్యప్రసంగ ఇత్యర్థః తథాచ ఏతాదృశదాదృశనతదనుగత
ఘటనకతావచ్ఛేదకం వినా తన్నిష్ఠప్రకారత్వం ఇత్యపేక్ష్యం వా చ్యం ఏవం చ ప్రకృతే తి విశేష ప్రవేశే నావేన తద్ఘటితలక్ష
ణమనుపపన్నమేవేతి భావః పదార్థ వాక్యం విశేషం ఇత్యర్థః సాధ్యనిర్దేశః సాధ్యసమానాధికరణం వాక్యం సాధ్యపదిని
విశిష్టపదార్థావిత్యర్థః తేనాపి వహ్న్యాదిరూపసాధ్యబోధకానాదితి భావః కింత్వత్రాధిత్రతథావిధఘనకత్వేప్రతీతత్వం త్వం న్యాయావంతర ఇత్యేవ సత్త్వ
త్వం దర్శితం ఉక్తప్రకృత్వం చ తద్ధర్మావచ్ఛిన్నపక్షకత్వధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకత్వం తథా విధానుమిత్యనుకూలవిషయకత్వం పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే సాధ్యతా
వచ్ఛేదకవిశిష్టశిష్టావగాహిత్వం తథావిధానుమిత్యనుకూలవిషయత్వం తథావిధానుమితివిషయతావ్యాప్తత్వం విషయ
తాం శాస్త్రత్వం ఏవం చ ప్రకృతే తన్యాయానంతరమవత్త్వసతి పక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్టే పక్షే సాధ్యతావచ్ఛేదకవిశిష్టసాధ్య వైశిష్ట్యావగాహిత్వ
ప్రసిద్ధ పక్షే తద్ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకానుమితివిషయత్వే తత్త్వలక్షణ విషయతాశాస్త్రబోధక వాక్యత్వం తద్ధర్మావచ్ఛిన్న
పక్షకతద్ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకప్రతిజ్ఞాత్వమితి తల్లక్షణం వా శాబ్దబోధం అత్రాపి పరామర్శ నిర్వాహ్యా అతివ్యాప్తి వారణాయ ఉక్త
కలనాయామానంతరమవత్త్వసతీతి ప్రకృతత్వముక్తం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నపక్షకతద్ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకత్వం అభిధేయంతు ప్రకృతవాక్యజన్యబోధ్యం

ప్రమా౹ పూ౦౹౭ ౧౧ ప్రమాద్యాదిత్యాద్యాహేతౌ త్వవయవే విషయతా తాదాత్మ్యావచ్ఛిన్నపక్షేకద్రవ్యజ్ఞానజన్యజ్ఞానీయత్వ సాధ్యకప్రతిజ్ఞాలక్షణేతి వ్యాప్తి వారణాయ సాధ్యాయోగావయ
వే తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నపక్షకత్వనివేశః ఏవం పర్వతో వహ్నిమాన్ నిత్యాదౌ ప్రమావ్యాప్య ధూమవంతం జానామి ఇత్యుపనయేతిప్రమావ్యాప్య ధూమవత్త్వావచ్ఛిన్నసాధ్యకపక్ష
తత్త్వావచ్ఛిన్న పక్షకప్రతిజ్ఞాలక్షణేతి వ్యాప్తి వారణాయ సాధ్యాయోగావయవే తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకత్వనివేశః అత్ర ధూమాంతాలోకవాన్ పర్వతో వహ్ని
మా[illegible]న్ ధూమాదిత్యాదౌ హేతుత్వవయవేతి అతివ్యాప్తి వారణాయ పక్షతావచ్ఛేదక విశిష్టసాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వనివేశః నచ తథా విధహేతుత్వ
ఉయ వహ్నిమాన్ ధూమాద్ తథా విధానుమితి విషయతా తాద్వ్యాప్యవృత్తి పక్ష ధూమ జ్ఞానజ్ఞాప్యత్వము ఖ్యవిశిష్టతాత్వం తదా ఉద్దేశ్యతావచ్ఛేదక
విశిష్టతా రూప విషయతా తౌ శాలిత్వసత్వేన నత్వ శూన్యత్వరూప విశేషణ విశేషణ ఇత్యత్ర తథా విధ హేతుత్వ సాధ్యవత్తే హేతుత్వవయవే అతివ్యాప్తి
రితి వాచ్యం ప్రకృతే [illegible] ముఖ్య విశిష్టతా తాత్పర్యతి రిక్తస్య వైలక్షణ్య స్యాని వేశాత్ నచ తత్రాతి వ్యాప్తి వారణాయ దర్శం పక్షే సాధ్య వైశిష్ట్యావగాహిత్వనివేశో స్తు కిం పక్షతా
తావచ్ఛేదకవైశిష్ట్యనివేశనేనేతి వాచ్యం తథా సతి ప్రమావ్యాప్య మేయత్వవదభిన్నం ఇతి జ్ఞానీయ జ్ఞానజన్యం ప్రమాద్యాదిత్యాద్యాహేతుత్వవయవే తివ్యాప్తేః తత్త్వాస్య
స్య విషయతా తాత్పర్యాంతరయుక్తపక్షే సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వాత్ సచ తథాపి సాధ్యసాధ్యతావచ్ఛేదకవైశిష్ట్యనివేశే ప్రమేయోత్వా సాన్నాస్య ఇతి వాచ్యం విషయత్వం ప్రమేయత్వా
దభిధేయత్వవత్ వాచ్యత్వ ప్రమేయత్వాదిత్యాదౌ హేతుత్వవయవే అతివ్యాప్తేః తత్త్వాస్య సాధ్య విషయతా తత్త్వరూపపక్షతావచ్ఛేదకవిశిష్ట ప్రమేయత్వ జ్ఞానజన్యజ్ఞానాత్మ
క వాచ్యరూప సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిత్వస్య సత్త్వాత్ ఉపనయస్థా సంయుక్త పదార్థ సంగ్రహ పర్వతత్వవిశిష్ట వహ్ని వైశిష్ట్యావగాహి ప్రమాద్యాదిత్యాద్యాహేతుత్వ సాధ్య వహ్నిమాన్ ని
నిగమనే పర్వతపక్షక వహ్ని సాధ్యకప్రతిజ్ఞాలక్షణేతి వ్యాప్తి వారణాయ తథా విధ విషయతా తాత్పర్యావచ్ఛిన్నత్వ నివేశః నచ తత్రాను మితా తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నపక్షకత్వ నివేశే
ఉయోగినామ ఇతి వాచ్యం అయం పదార్థ సంగ్రహ తత్స్థాన వహ్నిమాన్ నిత్యేని గమనే పర్వతత్వావచ్ఛిన్న పక్షక వహ్ని సాధ్యకప్రతిజ్ఞాలక్షణేతి వ్యాప్తిః తత్త్వాస్య
వహ్ని తావావచ్ఛిన్నసాధ్యకాయా వహ్నివ్యాప్య ధూమవాన్ జ్ఞానజన్య వహ్ని మత్వధర్మావచ్ఛిన్నపర్వతో వహ్నిమాన్ ఇత్యనుమితి విషయతా తాత్పర్యావచ్ఛిన్న వైలక్షణ్య ప్రమేయవిషయతా
తా స్వత్వసత్వాత్ నచ తథాపి తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకత్వవిశేషణం వ్యర్థమితి వాచ్యం అయం పదార్థ సంగ్రహ తత్సాధ్య వహ్నిమాన్ ఇతి నిగమనే పర్వతత్వా
వచ్ఛిన్న పక్షక వహ్ని వ్యాప్య ధూమ జ్ఞానజన్యత్వవిశిష్ట వహ్ని సాధ్యకేతి మితి విషయతా తాద్వ్యాప్యవృత్తి వైలక్షణ్య ప్రమేయ విషయతా స్వత్వసత్వాత్ అత్ర
తత్తద్ధర్మావచ్ఛిన్నపక్షకత్వం తత్తద్ధర్మ ప్రకారతా నిరూపిత పక్షవిశేష్యతాకత్వం ఏవం తద్ధర్మావచ్ఛిన్నసాధ్యకత్వమపి తద్ధర్మప్రకారతా నిరూపిత సాధ్యనిరూపిత

పితసాధ్యనిష్ఠప్రకారితాశాలిత్వం సాధ్యం నాతః ఉపదర్శితస్థలే నేతి వ్యాప్తిరితి ధ్యేయం। అథ పర్వతో వహ్నిమాన్ ఇతి ప్రతిజ్ఞావాక్యాత్ పర్వతో వహ్నిమద్
భిన్న ఇత్యాదిశాబ్దబోధ ఏవోత్పద్యతే న తు పర్వతవిశేష్యకసంయోగసంబంధేన వహ్నిప్రకారకశాబ్దబోధః నామార్థయోరభేదాతిరిక్తసంబంధేనాన్వ-
యబోధానంగీకారాత్ తథా చ ప్రతిజ్ఞావాక్యస్థలే సాధ్యవైశిష్ట్యావగాహిబోధాజనకత్వాల్లక్షణాసంభవగ్రస్తమితి చేన్న నామార్థయోరభేదాతిరిక్తవిశిష్ట-
ప్రతియోగికసంబంధేనాన్వయబోధస్య వ్యుత్పత్తివిరుద్ధత్వేఽపి సంయోగాదిసంబంధేన తయోరన్వయబోధాంగీకారే క్షతివిరహాత్ అత ఏవ నామార్థ-
యోరన్వయబోధే విభక్త్యర్థద్వారకత్వనియమ ఇతి స్తంభమిత్యపి సంగచ్ఛతే అన్యథా తాదృశాన్వయబోధస్యాప్రసిద్ధ్యా తద్వ్యుత్పత్తిరసంగతా స్యాదితి సారం। యద్వా
నామార్థయోరభేదాతిరిక్తసంబంధేనాన్వయబోధో నోత్పద్యత ఇతి మతం తదా ఏతల్లక్షణస్యాసంభవగ్రస్తతయా లక్షణాంతరమాహ అనన్యథా-
నతిరిక్తపదమిత్యాది అనుమిత్యనర్హానాన్యతిరిక్తవిషయకత్వమిత్యర్థః। లింగావిషయకత్వమితి లింగపదం లింగత్వపరం తత్సాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్న-
త్వగమకతోపస్థితియోగ్యం హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతునిష్ఠవ్యాప్తిపరం తథా చ తాదృశవ్యాప్తివిషయతాశూన్యశాబ్దబోధజనకత్వే సతి న్యాయావ-
యవత్వం ప్రతిజ్ఞాత్వమితి లక్షణవాక్యార్థః అత్రోదాహరణాదావతివ్యాప్తివారణాయ సాధ్యాంతం శాబ్దబోధవిశేషణం సాధ్యయుక్తిరేవ వ్యాప్తి-
జ్ఞేయసాధారణతాదృశవ్యాప్తిత్వనిరూపకస్యాభావాత్ ఏకోపాదానే భావపరవిషయతాకబోధజనకే ఉదాహరణాదావతివ్యాప్తిరితి తత్తుం పదద్వయమితి వా-
చ్యం హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతునిష్ఠసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్ననిరూపితాన్వయవ్యాప్తిహేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నహేతునిష్ఠసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛి-
న్నాభావవ్యాపకీభూతాభావప్రతియోగిత్వరూపవ్యతిరేకవ్యాప్త్యోరన్యతరన్యత్వాదివ్యాప్త్యప్రదర్శకత్వ అత్ర వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వతో వ-
హ్నిమాన్ వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పర్వతో వహ్నిమాన్ ఇత్యాదిప్రతిజ్ఞాదిసంగ్రహాయ హేతుతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నసాధ్యతావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నయోరితి వి-
శేషణం సమానాధికరణలక్షణే ధూమవానిత్యాది హేతువయవాంశే వ్యాప్తివైయర్థ్యాత్ తద్ధేతునిష్ఠవ్యాప్తివిషయకత్వాదితి వాచ్యం హేతువయవాంశత్వసత్త్వేతి విశేష్యభాగదానా-
త్ అనుమిత్యనర్హానాన్యతిరిక్తవిషయకత్వఘటితలక్షణే అనతిరిక్తవిషయకత్వస్య వ్యాప్యవ్యాప్తిమాహ నిగమనం చేత్యాదినా పరామర్శహేతుః నానుమిత్య-
నతిరిక్తవిషయకశాబ్దబోధజనకం సత్ న్యాయావయవః। ఏతదేవోపపా[illegible]దయతి అబాధితేత్యాదినా తథా చ నిగమనస్య బోధితానుమితివిషయాబాధిత-
త్వాదివిషయకత్వేనానుమితివిషయతావ్యాప్తత్వరూపలక్షణం తదాశ్రయత్వాభావాత్ విషయతాశూన్యత్వరూపానతిరిక్తవిషయకత్వస్య

చింతా॰ పూ॰ (పక్షతా) అ॰

వాప్త్యా॰ నిగమనేనాతివ్యాప్తిః (తదవానే తు న్యా) యావంతం వ తాప్యదివిశేషణాపుష్పితలక్షణస్య తత్రసత్వాత్ తత్రాతివ్యాప్తివారణాయ తదుపాదానమితి
భావః (నను నిగమనస్య కేవల ధమవాధితతాప్యదివిషయకబోధజనకత్వం తత్ర త [illegible] పదకపదాభావాదితి చేన్న నిగమనఘటకీభూతతత్పదస్య
ధితతాప్యదివిశేషణావిశిష్టహేతౌ లాక్షణికత్వాత్ సర్వనామ్నః లక్షణా [illegible] త్వస్య ప్రవాదమాత్రత్వాత్ అథవా నిగమనవాక్యస్యవ్యాప్తివి
ష్టహేతు [illegible] జ్ఞానజ్ఞాప్యత్వేనవహ్నిమానిత్యేకవాక్యతయా ప్రతిజ్ఞైకహేతుత్వవద్యాం వాక్యాంబోధితస్య వహ్నిధూమవజ్జ్ఞాప్యత్వస్య పక్షే
ధనేకిం ప్రయోజనమితి ప్రయోజనాకాంక్షాయాం అబాధితతాప్యదిబోధస్యవతధాత్వేకల్పనేన నిగమనస్య బాధితతాప్యదివిషయకబోధ
థాన్వోపపత్తేరిత్యస్య తు విశిష్టహేతుసంబంధబోధజనకత్వేనాబాధితతాప్యదిత్యాదిగ్రంథస్య బాధితతాప్యదివిషయకబోధపయకవి
ష్టహేతుసంబంధబోధజనకత్వదిత్యర్థకత్వాత్ వాక్యాంతరబోధితహేతుసంబంధస్య ధమబాధితతాప్యదివిషయకబోధపయకత్వమితి నానా
కత్వం హేతుకబాధితతాప్యదిమాన్వన్యనిష్టహేతుజ్ఞానజ్ఞాప్యత్వబోధకవాక్యసంత్వేతా తత్స్వవాక్యబోధితసాధ్యనిష్టహేతుజ్ఞానజ్ఞాప్యత్వ
ఘటకహేతుతాప్యదిత్వసమానాబాధితతాప్యదివిషయకబోధసంభవేన హేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేతుజ్ఞానజ్ఞాప్యత్వస్య బాధితతాప్యది
విషయకబోధజనకత్వసంభవాదితి ప్రతిజ్ఞాలక్షణం తత్ర పక్షహేతుత్వవిధానేతి హేత్వ [illegible] కప్రయోజకయోర్వహ్నిజ్ఞానజనకజ్ఞానసం
భవత్వతి హి జ్ఞానాజనకవాక్యత్వం ప్రతిజ్ఞాత్వమితి ప్రకృతలక్షణావాక్యార్థః హి జ్ఞానాజనకత్వంచ హి జ్ఞానాప్రయోజకబోధజనకత్వం ప్ర
తిజ్ఞాజన్యబోధితధావిధహిజ్ఞానాప్రయోజకత్వం తత్తదావిధహిజ్ఞానాజనకీభూతం యత్ వహ్నిజ్ఞానజనకత్వజ్ఞానం తజ్జనకత్వం
ఏకసంబంధిజ్ఞానస్యాపరసంబంధిస్మారకత్వయా తస్య తజ్జనకత్వాత్ అతో నానుపపత్తిః [illegible] పీతి ధ్యేయం (అత్ర న్యాయావయవత్వే
తి విశేషణావ్యావర్త్యం (అత్ర) హేతావాసనవాక్యాతివ్యాప్తిః అతిప్రతిజ్ఞాలక్షణం తత్ర పక్షహేతులింగావిషయకత్వాదిలింగావిషయకత్వే సతి యు
లింగిజ్ఞానం తజ్జనకవాక్యత్వమితి అర్థః లింగావిషయకత్వం హేతుపూరణాన్యత్వేమ పక్షాభావం నాతః పర్వతో వహ్నిమాన్ పర్వతో వహ్నిరిత్యాది ప్రతి
జ్ఞాయాం వ్యాప్తిః లింగజ్ఞానంచ లింగేయత్తానర్థం తత్ర హేతువిషయతాకరూపితపక్షనిష్టవత్ విశిష్టతాశాలి జ్ఞానం బోధకం నాతో వహ్నిమాన్
వహ్నిమానగేహ తాప్యదితాత్పర్యహేతువయవే అతివ్యాప్తిః అత్రవిశేషణాద లవ్యాప్తి హేతూ ఇతరావయవానామితి తాప్యాది

నిగమనానిస్తావిమిత్యర్థః। అగ్నిధూమాభావం పదానుషంగశ్చేత్యత్రాతివ్యాప్తేరపరిహారాదితి భావః। విశిష్యదర్శితపరమ్పరావహిత్వం స్వావధానత్ విషయతాత్వం జ్ఞా
నజ్ఞానజ్ఞానీయత్వం విషయతాత్వాదిత్యాదౌ హేతుత్వవంతశ్చేతి వ్యాప్తిపారకేణ తదా హేతువాక్యత్వవ్యాప్తిపారగో యతున్నాయతావంతుతత్త్వేన తేత్ర
తిశేషణాం సాధ్యం హేతుం చిహ్నత [illegible] ప్రతిజ్ఞాత్వమిత్యాదిదేవదత్తప్రభవత్వాదీనాదినాం యుక్తిదత్తప్రభవత్వాదిపరిగ్రహః। మతాంతరవహాం ప్ర
తిజ్ఞాజనకత్వమిత్యాదివ్యవహారాదితి [illegible] ప్రతిజ్ఞేతి వ్యవహారాదిత్యర్థః। ప్రతిజ్ఞావాక్యాత్ విజాతీయ [illegible] సంగ్రహాయ ప్రతిజ్ఞాత్వస్య దుర్వచత్వ
[illegible] ప్రకారక [illegible] జ్ఞానస్య హేతుత్వాదితి భావః। అనుగత [illegible] జనకతావచ్ఛేదక [illegible] జ్ఞానాసంభవేన తత్
కారకవ్యవహారానుపపత్తేః। వ్యవహారం ప్రతి వ్యవహర్తవ్యతావచ్ఛేదకప్రకారకవ్యవహారేణ జ్ఞానస్య హేతుత్వాదితి భావః। అనుగతరూపము
త్తరేణేతి జనకతాయా జనకతావచ్ఛేదకఘటితత్వాజ్జనకతాజ్ఞానే జనకతావచ్ఛేదకజ్ఞానస్య హేతుత్వాత్ విజాతీయజ్ఞానజనకతావచ్ఛే
దమనుగతధర్మం తదరేణ తయా జనకతానుపపత్తేరితి భావః। ఉక్తస్యైవేతి అనుమిత్యుపయోగ్యానాం [illegible] విషయకత్వఘటితత్వాప్రదర్శితధర్మస్యై
వ్యర్థః॥ అనుసరణీయత్వాదితి విజాతీయజ్ఞానజనకతావచ్ఛేదకత్వేనావశ్యం తత్రాభ్యుపేయతయా తాదితి [illegible] త్యర్థః। తథా చ తత్రైతాదృ
శధర్మస్యావశ్యకత్వే తదేవ ప్రతిజ్ఞాలక్షణమస్తు నత్వన్యత్ [illegible] ఘటితము [illegible] ప్రదర్శితలక్షణం తత్ర [illegible] కల్పనే గౌరవమితి భా
వః। ఏతేనేతి ప్రతిజ్ఞాజన్యబోధమాత్రవృత్తిజాతౌ ప్రమాణాభావేనేత్యర్థః। శబ్దోఽనిత్య ఇత్యాదిలింగాదౌ [illegible] వ్యాప్త్యాదియ
[illegible] తథా చ శబ్దోఽనిత్య ఇత్యాకారకం యత్ వ్యాప్యత్వ [illegible] తజ్జన్యజ్ఞానవృత్తిత్వాదితి [illegible] జ్ఞానావృత్తియా
జాతి [illegible] జ్ఞానజనకవాక్యత్వం ప్రతిజ్ఞాత్వమితి సముదితలక్షణవాక్యార్థః। [illegible] జన్యజ్ఞానవృత్తిజాతివిశేష [redacted]
[illegible] వ్యక్తిత్వం [illegible] జాతివిశేషణాం [illegible] వాక్యార్థబోధవృత్తిజాతివారణాయ వృత్తిత్వాంతనివేశః। అగ్నిమానిత్యా
[illegible] దాహరణాదిశబ్దోపాదానమవగంతవ్యం నాతో [illegible] ప్రతిజ్ఞాయాః నిష్ఫలత్వమాశంకతే నన్వితి [illegible]
నాంగం న సాధనస్య న్యాయస్య అంగం ఘటకం [illegible] ప్రతిజ్ఞానన్యాయ ఘటకేతి భావః। నను ప్రతిజ్ఞాయా అ
[illegible] సాధ్యవత్తాప్రకారకం [illegible] జిజ్ఞాసారూపహేతావాకాంక్షావిరహం [illegible] దర్శితా [illegible] తథావిధాకాంక్షాం

పత్వార్థం ప్రతిజ్ఞావశ్యకీత్యత ఆహ విప్రతిపత్తేరితి విప్రతిపత్తివాక్యాదిత్యర్థః పక్షపరిగ్రహే పక్షే సాధ్యవత్త్వగ్రహే తత్ర పక్షే సాధ్యవత్త్వాయాం
ప్రమాణాకాంక్షాణాం జిజ్ఞాసానాం ప్రాథమ్యాదితి ప్రథమోపస్థితత్వాదిత్యర్థః తథా చ ప్రతిజ్ఞాయా అన్యాపేక్షేపి [illegible] పదర్శితరీత్యా
హేతూనాం జ్ఞాసంభవాన్న ప్రథమం హేత్వభిధానప్రయుక్తేర్థాంతరమితి ప్రతిజ్ఞాప్రయోగో నిరర్థక ఇతి భావః విప్రతిపత్తౌ [illegible]
తిమత్పృష్టాం తు విప్రతిపత్త్యాదయం ఛాదిత్యర్థః సమయబంధానంతరమతి దృష్టాంతశాస్త్రి ఉదాహరణప్రయోగే నైవ శబ్దానిత్యత్వం సాధనీ
యం ఇత్యాది [illegible] నియమాధిలాపరూపసమయబంధానంతరమతిత్యర్థః శబ్దానిత్యత్వం సాధయంత్రీత్యాది వాదినః ప్రతివాదినః ఇతి
కాంక్షాయాం ప్రత్నే శ[illegible]జ్ఞానిత్యత్వమితి హేతూపన్యాసాదితి శేషః సాధ్యమితి సాధనీయమిత్యర్థః సాధ్యనిర్దేశం వినా ప్రతిజ్ఞాం
వినా హేతువాక్యం హేత్వవయవః నిష్ఫలం తేనాగృహీతం నిర్విశేష్యకం అనవయం హేత్వవయవార్థం బోధయితుం ప్రభవతీతి భవతి
త్యర్థః తథా చ హేత్వవయవార్థస్య సాధ్యస్యాబోధం వినా జిజ్ఞాసాయా అనివృత్తేః హేత్వవయవార్థం విశిష్టసాధ్యాపక్షేత్యర్థం
ప్రతిజ్ఞావశ్యకీతి భావః నను ప్రతిజ్ఞాయాం నుపస్థితసాధ్యం యతో హేత్వాఖిలాత్ హేత్వవయవార్థస్య విశేష్యవిధయాంతరాన్వయ ఇతి
ప్రతిజ్ఞాప్రయోగో నిరర్థక ఇత్యాశంకాం నిరస్యతి నచేత్యాదివాదివాక్యప్రతిజ్ఞావాక్య ఆకాంక్షాపనీతమప్రతి సాధ్యమపి తిశేషః
యసంయోగో హేత్వవయవార్థస్య విశేష్యవిధయాంతి శేషః అతిప్రసంగాదితి పదాదనుపస్థితార్థస్యాపి విశిష్యవిధయాన్వయ
బోధం ఔకారెవ[illegible]త్వవిశిష్టసాధ్యరూపమాదిత్యాదిహేత్వవయవార్థస్య విశేష్యవిధయాన్వయానుపపత్తిః
గాదిత్యర్థః నను విప్రతిపత్తివాక్యేషు యక్ భూతసాధ్యపదా[illegible]దుపస్థితే సాధ్యే హేత్వవయవార్థేన్వయసంభవాత్ సాకాంక్ష
ఇత్యర్థః ప్రతిజ్ఞాప్రయోగోనుచిత ఇత్యాశంకతే నచేతి సమాధత్తే తత్సాన్నిధ్యేతి విప్రతిపత్తేరిత్యర్థః [illegible] తావదిత్య
శ్రీమత్తను నాస్తి ప్రతివాదివిప్రతిపత్తేరితి ఉక్తవిప్రతిపత్తిరభావకాలేపి ప్రమాణాంతరప్రతిపాదితిలావిశుద్ధ ప్రతిపత్తి
జనకవాక్యేనేత్యర్థః ప్రమాణోదిత్యవశ్యయాచేతి నాయయమతైవమయాశబ్దానిత్యత్వప్రమాణాం వక్తవ్యమిత్యేవం
ధైనచేత్యర్థః తథా చ నిరుక్తప్రతివాదివిప్రతిపత్త్యానిరుక్తస[illegible]మయబంధే నవిప్రతిపత్త్యక్తసాధ్యాకాంక్షోపస్థితే

నాశాన్యత్ర తత్తత్సాధ్యాపక్షస్థితిసంభవ ఇతి భావః నను నిరుక్తప్రతివాదివిప్రతిపత్తినిరుక్తసమయబంధయోరావశ్యకత్వే సత్యేవ సంభ
వతి తదేవ నైతదిత్యాహ పరేతి విప్రతిపత్తిమాత్రాదినిరుక్తప్రతివాదివిప్రతిపత్తినిరుక్తసమయబంధం వినాపి సద్భావనాయకాః ప్రాథమి
కన్యాయం ప్రయోగస్య భావాత్తత్ర ధర్మసంప్రదాయవిరుద్ధత్వాదితి శేషః తథాచ శకసంప్రదాయావిరోధేన తదుభయమా
వశ్యకమితి భావః అథ తథావిధశకసంప్రదాయోసిద్ధ ఇత్యత ఆహ విప్రతిపత్తివాక్యస్య ప్రాథమికవిప్రతిపత్తిఘటకీభూతసాధ్య
వాచకపదస్య పక్షపరిగ్రహపక్షే [illegible] పర్యవసన్నేత తత్ర తాత్పర్యాదితి నిరాకాంక్షత్వాత్ ఖనితానవయమోధకత్వేన
లికాంక్షాయా ఇతి భావాదిత్యర్థః తథాచాకాంక్షా భావాదేవ తదుపస్థాపితసాధ్యసాధ్యత్వధర్మస్యాయం ఇతి భావః నను పక్షః సా
ధ్యవాన్నవేతి విప్రతిపత్తిఘటకీభూతస్య పక్షః సాధ్యవాన్నిత్యస్య పునః ప్రతిసంధానరూపావ్యక్తత్వాత్ పక్షతే సాధ్యాభావధర్మస్య యోగానా
పపన్న ఇత్యత ఆహ అవ్యక్తేతి విప్రతిపత్త్యైకదేశస్య పక్షః సాధ్యవానిత్యస్యానువృత్తైకార్థ్యార్థః సైవేతి ప్రవృత్తివిషయతాయా తదపక్షః
ధ్వానితివాక్యం కరణేత్యర్థః అయం ఘాత్యమవహాతత్త్వతత్త్వస్య పునర సంధానరూపాయా ప్రవృత్తేః ప్రతిపన్నతయస్య
పధర్మస్య స్వారూపానుపపత్తేః శంకతేనచేతి అవయవాంతరాత్ ఉదాహరణరూపావయవఘటకసాధ్యవాచకపదాత్ సా
త్వస్వయం యోగ్యతిహేత్వవయవేంద్రార్థస్య యోగ్యత్వఘటకస్య తిరకేత్యుదాహరణే సాధ్యవాచకపదాభావాత్ నర్యత్రోక్తేరిత్యాస
ధ్యాపక్షస్థితిసంభవతేత్యర్థః ప్రకారాంతరమాహ నాపీతి చిత్తముదాహరణఘటకీభూతసాధ్యవాచకపదాదుపస్థితసాధ్యహేత్వ
వయవార్థాన్వయబోధపక్షే కుతః సాధ్యవానిత్యాకాంక్షాయా అనివృత్తేరతః ప్రకారాంతరమవాహ నాపీత్యాహ హేతుః అవయవాం
త్వరేణ ఉపనయరూపావయవేన అన్వేతి ప్రతీతసాధ్యధర్మస్యాయం పక్షత్వాత్సాధ్యవత్త్వయా పక్షస్యానుపనాత్ హేత్వవయవ
యోగ్యసాధ్యసాధ్యపక్షేతి రీతిపూర్తిరన్వయః ప్రథమాంశంకాంతరాం దోషమాహ సాధ్యసంతం ఇతి సాధ్యహేత్వవయవార్థ
స్యంతం కథమస్య గమకత్వమిత్యాకాంక్షాయాముదాహరణేత్యభిధానం ఉదాహరణాభిధానేన తద్ఘటకీభూతసాధ్యవాచకపదా
త్సాధ్యపక్షిత్యా సాధ్యహేత్వవయవ ఇత్యన్వయాన్వయ ఇత్యర్థః నాపి త్యాదిద్వితీయకల్పం దూషయతి తేన్యాదిత్యాది

౨

...శాం.అవ.॥

తస్మాత్ ఉపనయరూపావయవాత్ ప్రతీత్యస్య ధానుపపత్త్యా సాధ్యధర్మస్య సాధ్యవ్యాప్యవత్త్వస్య తదా ప్రతీతిస్తదస్య తదానుపపత్త్యా
ప్రతీతిత్వస్య ధానుపపత్త్యా ప్రతీతో ఉపనయః సాధ్యధర్మః సాధ్యవ్యాప్యవత్త్వం తదస్య ధానుపపత్త్యా వా లక్ష్యైః పక్షే సాధ్యవత్త్వానుమానం
హేత్వవయవప్రయోగాత్ పూర్వకాలే నాస్య వచనసంభవ ఇతి తత్త్వార్థః అన్వయం నావః పక్షే సాధ్యవత్త్వం వినా పరామర్శ్యవ్యాప్యవత్త్వప్రతీతిసం
భవాత్ ఉపనయార్థసాధ్యవ్యాప్యవత్త్వప్రతీత్యస్య ధానుపపత్త్యా తత్త్వెల్య నాసంభవేన కిం తు యాతదా తత్త్వనం కేవలం వా ఉపనయవా
క్యాత్ప్రతీతం యత్ సాధ్యవ్యాప్యవత్త్వం తదస్య ధానుపపత్త్యా తద్యథా పక్షే సాధ్యవత్త్వకల్పనం తస్య ఉపనయోత్తరకాలీనత్వయాహేతు ప్ర
యోగపూర్వకాలే తదసంభవాదితి ఇహేతు సమాధి సౌకర్యాదుక్తం వస్తుతస్తు ధాకల్పనాసంభవేపి నక్షతిః పమేతస్యైతాదృశస్యైవ స్యాద్యోగే
ఖ్యానమియమేనతథోపక్షితాదృశస్యహేత్వవయవస్యాద్యోగే నాసంభవాదితి ప్రతిజ్ఞాయాః సాధనాంశేత్యేని బంధకారమేవ
హేఅన్వేత్యతి శబ్దానిత్యత్వం సాధ్యం తేవమనుపక్షస్య ప్రత్యక్షం కింప్రత్యాయికా ఇత్యత్ర ఉదాయుక్తిమధుస్థస్యైవ పక్షేణం ప్రతివాదిన ఇత్య
పి ప్రత్యక్షం అనుయోగః ప్రత్యక్షాణాం ప్రత్యక్షం విశిష్టమితి శబ్దానిత్యత్వం ప్రాహ ప్రత్యక్షం విశిష్టమిత్యర్థః విశిష్టం చేతి శబ్దానిత్యత్వప్రామాణ్యత్య
విశిష్టం చేత్యర్థః విశేషణాంశసాధ్యమిత్యాదిశబ్దానిత్యత్వమాదిశ్యవాక్యం విశేష్య [illegible] ధర్మః న శబ్దాభిధానమితి నవిశిష్టమాదాభిప్రాయాత్
యుక్తం హేత్వవయవేనమాధేయత్వం శబ్దమిత్యర్థః తథా హేత్వవయవాత్ తత్తథాపి తద్విశిష్టమాహోపక్షస్యార్థః ప్రతిజ్ఞాప్రయో
గత్ అవస్థాయాః అనుపాతథాపి తద్విశిష్టమేతచ్ఛబ్దానిత్యత్వాదేః యదా ఉపమితిం వినా స్యాదుపాదేయానా సంభవేత్ తథాపి తద్విశిష్టమి
క్షయాద్యోగే ఉపాసంభవాదితి భావః నను తథాపి తద్విశిష్టస్య పక్షే కిం తత్పక్షే యంతాసిద్ధం వస్తుగత్యా తత్ర మాధేయం యుక్తమాహ కిం తత్రై
తత్త్వం కింతు న చేత్ వస్తుతో వస్తుగత్యా యత్ సద్ధర్మ్యత్ర ఇతి శేషః అశంకాం నిరాకరోతి తావదిత్యేష సాధ్యమితి వాదిప్రతివాదిభ్యాం
వ్యవిచారస్థలఇత్యర్థః తదసంభవాదితి అనుభవాభావేన తథాపి తత్ప్రత్యక్షస్య భావాదిత్యర్థః ఉపసంహారతి తత్సాధితి హేతోరా
కాంక్షేతి హేత్వవయవానిధానప్రయోజకీభూతజిజ్ఞాసేత్యర్థః నచైతద్విధేయాం ఉపదర్శితవిశిష్టానవయవయోగాత్ సకత్త్వాదిత్యర్థః
సాధనాం గ [illegible] మితి సాధనస్య న్యాయస్య ఘటకాన్యత్యర్థః ప్రతిజ్ఞానంతరం హేతు రేవోదాహ్యమనయా హారణామితి అత్ర వినిగమకహేత్వా
సాధ్యనిర్దేశానంతరమిత్యాదికతఇత్యాకాంక్షాయాం హేతోః పర్యవసానమిత్యాదిదిశాయాం సాధనతా [illegible] ఇవి

శక్తిమల్లింగవచనజ్ఞానపక్షతాహేతుకపంచతవిహవిభక్తిపదస్థానవాదిహేతుకశబ్దప్రయోగరూపహేతుత్వవయవాభిధానం అన్వధాప్రతిజ్ఞాత్రరమ
ధాహరణే వ్యాప్తిధానే అనాకాంక్షితాభిధానే అజిజ్ఞాసితాభిధానే నిగ్రహాత్ అజిజ్ఞాసితాభిధానాత్ స్వార్థాం త్రయపనిగ్రహస్థానప్రసంగాత్ సదస
తత ఇత్యాకాంక్షాయాం హేతుత్వవయవప్రయోగాయుక్తాభావ ఇత్యతత్ హేతోరితి న్యాయప్రయోగానితి చిత్తస్థల ఇత్యర్థః తత్రైవేతియుక్తిజి
జ్ఞాసారూపాకాంక్షాత హేతుకశబ్దప్రయోగే కైవ త్వర్థః ఆకాంక్షానివృత్తిరితి జిజ్ఞాసారూపాకాంక్షానివృత్తిదర్శనాదిత్యర్థః తథాచ స్థలాంతరేత
థాదర్శనాత్ ప్రకృతేపి తథావిధాకాంక్షాయాం హేతుత్వవయవప్రయోగేత థావిధాకాంక్షాయా అనివృత్తేస్తన్నివృత్త్యర్థం తదుత్తరం హేత్వ
వయవప్రయోగ ఆవశ్యక ఇతి భావః హేత్వవయవలక్షణమాహ అనుమితిహేతుకస్తుతి తతో అత్ర ప్రథమం పంచకాంతం న్యాయ
వయవార్థకం తథాచ న్యాయావయవత్వసతి సాధ్యావిషయకశాబ్దబోధజనకత్వసతి హేతుత్వప్రతిపాదకత్వ తథా కర్తృత్వం హేత్వ
వయవత్వం అత్రోదాసీనవాక్యేతివ్యాప్తివారణార్థం ప్రథమసత్యంతం నిగమనేతివ్యాప్తివారణాయ ద్వితీయత్వం వ్యతిరేకోదాహర
ణేతివ్యాప్తివారణాయ విశేష్యదలం అత్ర హేతుత్వపక్షకప్రతిజ్ఞాసత్వే వ్యతిరేకవ్యాప్తినయెన్తివ్యాప్తివారణార్థం విశేష్యపదం నన్వత్ర పర్వత
వహ్నిమాన్ వహ్నిసామగ్రీమత్వాదిత్యాదిహేతుత్వశంకాయాం వెన్తివ్యాప్తిః తత్ర సాధ్యావిషయకబోధజనకత్వాదితి చేన్న సాధ్యావిషయకత్వ
ధలేన హేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేతువిశిష్టహేతుత్వవిషయతాకహేతువాక్యానామాదృశవిషయతాతత్త్వాభావసత్త్వవివక్షితత్వేన తథావిధవిషయ
తాకహేత్వవాక్యత్వదుర్వచత్వాత్ హేతుకమితి వాక్యం హేతుతావచ్ఛేదకవిశిష్టహేతుత్వవిషయతాహేతుత్వవిషయతాత
తయుభిన్నత్వస్య [redacted] తదర్థత్వాత్ సత్త్వతథాపి ఏకత్వాదిసాధ్యస్థలే హేతుత్వవయవే అవ్యాప్తిః తత్ర తథావిధవిషయతాభిన్నత్వం
సాధ్యాత్మకసుపవిభక్త్యర్థకత్వవిషయతాస్థలబోధబోధజనకత్వాదితి వాచ్యం ఇతరావయవవాక్యస్య బోధవృత్తిత్వవిశిష్టస్య తదర్థత్వా
త్ తథాచ ఇతరావయవవృత్తిస్య బోధవృత్తిత్వవిశిష్టసాధ్యవిషయతాశూన్యస్య శాబ్దబోధజనకత్వే సతి ఉపదర్శితవిశేషణావిశిష్టవాక్యత్వం
హేత్వవయవత్వమితి లక్షణార్థః ప్రవాత్రసాధ్యపదవద్గర్భమితి వాక్యం ప్రథమాంతవిశేష్యకయోగ్యత్వ తథాపి నిగ్రహయోజనసం
భవితి నాశంకనీయం విశేష్యదలసార్థక్యే నస్యాప్త్యోజనత్వాత్ లక్షణం శాబ్దహేతుత్వప్రతిపాదకత్వేతిసార్థక్యహేతుత్వ
మిత్యవిశేష్యకాన్వయబోధజనకవిభక్తిమన్న్యాయావయవత్వం హేత్వవయవత్వమిత్యర్థః అత్రనిగమనే తివ్యాప్తివారణాయ మిత్యోతి